

การวิเคราะห์ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย
และปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา

ในการวิเคราะห์ดังได้เสนอในบทที่ 5 นี้ ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น
2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา

เมื่อมาจุดมุ่งหมายที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาจากเอกสาร
ทั้ง 5 รายการคือ รัฐธรรมนูญ แผนการศึกษา พระราชบัญญัติประถมศึกษา คำแถลง
นโยบายของรัฐบาลและหลักสูตรประถมศึกษา มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน พบว่า
ระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2492 ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พ.ศ. 2492 มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาคือแผนการศึกษาชาติ
พ.ศ. 2475 และ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และ พ.ศ.
2478 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464 , 2480 และ พ.ศ. 2491 โดยมีรัฐบาล
เข้าบริหารประเทศ 23 คณะ แต่มีเพียง 7 คณะเท่านั้นที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการ
ประถมศึกษา

ระยะแรก (พ.ศ. 2475 - 2479.) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการ
ประถมศึกษาในหลักสูตร คำแถลงนโยบายของรัฐบาล มีความสอดคล้องกับแผนการ
การศึกษา ในเรื่องสุขภาพอนามัย การมีศีลธรรม การมีปัญญาความรู้และการประกอบ

อาชีพ ต่อมาแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 มีใ้กำหนดเรื่องการประกอบอาชีพไว้
 ขณะเดียวกัน คณะรัฐมนตรีคณะที่ 7 - 9 ก็มีใ้ตกลงจุดมุ่งหมายไว้ในคำแถลงนโยบาย
 ทางการศึกษา จนถึง พ.ศ. 2485 ดังนั้น นับแต่ พ.ศ. 2480 - 2491 การ
 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาในหลักสูตรจึงมีความสอดคล้องกับแผนการศึกษา
 ในเรื่องสุขภาพอนามัย การมีศีลธรรมและมีปัญญาความรู้ แต่ไม่สอดคล้องในเรื่องการ
 ประกอบอาชีพ และคุณสมบัติ เกี่ยวกับการ เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ ซึ่งหลักสูตร
 กำหนดใ้ รุ้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ที่มีต่อครอบครัว หมู่คณะและประเทศชาติ
 ตลอดจนใ้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์เฉพาะจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาและหลักสูตร จะ
 พบว่า แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 และ พ.ศ. 2479 กำหนดจุดมุ่งหมายไว้สอดคล้อง-
 คลองท้อ เนื่องกัน ยกเว้น เรื่องการประกอบอาชีพและการรุ้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง
 ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464, พ.ศ. 2480 กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ท้อเนื่องกัน
 ในเรื่องการ เป็นพล เมืองดี การประกอบอาชีพ การมีสุขภาพสมบูรณ์ ความขยันหมั่น เพียร
 ซื่อสัตย์ กตัญญูและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แต่ไม่ท้อเนื่องกันในเรื่อง การประหยัด
 การมีมรรยาทและความรักชาติซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464 เท่านั้น

นับแต่ พ.ศ. 2485 - พ.ศ. 2491 มีคณะรัฐมนตรีเข้าบริหารประเทศ
 ตั้งแต่คณะที่ 9 - 23 แ่คณะที่ 10 (พ.ศ. 2485 - 2487) คณะที่ 13 (พ.ศ. 2488 -
 2489), คณะที่ 17, 18 (พ.ศ. 2489 - 2490) และคณะที่ 21 (พ.ศ. 2491) เท่านั้น
 ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในคำแถลงนโยบายทางการศึกษา แต่ยังคงกำหนดใ้ไม่ท้อเนื่อง
 กัน จุดมุ่งหมายที่กล่าวถึงมากที่สุด ไ้แก่ การมีศีลธรรม มีสุขภาพสมบูรณ์ และการ
 เป็นพล เมืองดี มีวินัย โดยทั่วไป จุดมุ่งหมายในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี สอด-
 คลองกับแผนการศึกษาและหลักสูตร ในเรื่อง สุขภาพอนามัย และการมีศีลธรรม แต่ไม่
 สอดคล้องในเรื่องการมีปัญญา ความรู้ ขณะเดียวกัน คณะรัฐมนตรีใ้แถลงนโยบายเพิ่ม

เดิมซึ่งไม่สอดคล้องกับแผนการศึกษาและหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2480 ในเรื่อง การมีวินัยและมีจิตใจ เป็นนักกีฬา ใน เรื่องการประกอบอาชีพนั้น คณะรัฐมนตรีคณะที่ 17, 18 ได้กำหนดไว้สอดคล้องกับหลักสูตรแต่ไม่สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

การประถมศึกษาาระยะตั้งแต่ พ.ศ. 2491 ภายหลังจากประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2491 หลักสูตรยังคง เน้นให้อ่านออก เขียนได้และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 แผนการศึกษา พ.ศ. 2479 แต่แผนการศึกษาและรัฐธรรมนูญกำหนดจุดมุ่งหมายไว้สอดคล้องกัน เพียง เรื่อง เกี่ยวคือ การมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่สอดคล้องกันใน เรื่องการ เป็นพลเมืองดี การประกอบอาชีพและการมีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดไว้และการมีปัญญา ความรู้และศีลธรรมซึ่งกำหนดไว้ในแผนการศึกษา จึงกล่าวได้ว่า ในระหว่าง พ.ศ. 2485 - พ.ศ. 2493 การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาในระยะแรกมีความ สอดคล้องกัน เป็นส่วนใหญ่และไม่สอดคล้องกันใน ช่วงปลาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา สิ่ง ที่เหมือนกันมากที่สุดในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาในระยะ นี้คือ ทั้งหลักสูตร แผนการศึกษาและคณะรัฐมนตรีให้ความสนใจ เกี่ยวกับ ความสามารถ ในงานการประกอบอาชีพไว้น้อย ซึ่งต่างจากจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2484

ระหว่าง พ.ศ. 2493 - พ.ศ. 2502 การจัดการประถมศึกษาตามแผน การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 ไขข้อสงสัยแห่งการศึกษาซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 คือให้ เป็นพลเมือง ดี มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ประกอบอาชีพได้และมีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย และไม่ สอดคล้องกันใน เรื่อง วัฒนธรรม ความขยันหมั่นเพียรและการมีปัญญาความรู้ซึ่งกำหนดไว้ เฉพาะในแผนการศึกษาเท่านั้น ส่วนหลักสูตรนั้นคงใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2491 ซึ่งมุ่งให้อ่านออก เขียนได้และมีคุณสมบัติอื่น ๆตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย เฉพาะแต่ละ วิชาซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาและรัฐธรรมนูญ

คณะรัฐมนตรีที่เข้าบริหารประเทศระหว่าง พ.ศ. 2493 - พ.ศ. 2499 ไม่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการประถมศึกษาไว้ในระยะหลัง (พ.ศ. 2500-2502) จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้คณะละ 2 - 3 ประการ ซึ่งไม่ต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษา แต่นับว่าสอดคล้องกับกับจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาในแต่ละเรื่อง เป็นระยะๆ ไป เช่นจุดมุ่งหมายของคณะที่ 28 (พ.ศ. 2500) สอดคล้องกับแผนการศึกษาในเรื่อง การมีศีลธรรม วัฒนธรรมและการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับแผนการศึกษาในเรื่อง การมีศีลธรรม วัฒนธรรมและสุขภาพอนามัย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดจุดมุ่งหมายในคำแถลงนโยบายทางการศึกษาของคณะรัฐมนตรีไม่มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาและหลักสูตรในเรื่อง การประกอบอาชีพ การมีปัญญา คว้ารู้ ความขยันหมั่นเพียร การเป็นนักประชาธิปไตย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและการมีน้ำใจ เป็นนักกีฬา

ระหว่าง พ.ศ. 2503 - พ.ศ. 2519 การประถมศึกษาดำเนินไปโดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 โดยมีคณะรัฐมนตรีบริหารประเทศตั้งแต่คณะที่ 30 - 40 และมีคณะรัฐมนตรีเพียง 3 คณะที่กล่าวถึงคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของคนไทย แต่กำหนดไว้แคบและไม่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันโดยทั่วไป กำหนดเกี่ยวกับ สุขภาพ ศีลธรรมและวัฒนธรรม ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะที่ 30 (พ.ศ. 2502-พ.ศ. 2506) คณะที่ 34 (พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2517) และคณะที่ 36 (พ.ศ. 2518) มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาและหลักสูตรประถมศึกษาในเรื่อง ศีลธรรม สุขภาพอนามัย วัฒนธรรม การทำคนให้เป็นประโยชน์และความรับผิดชอบ และไม่สอดคล้องกันมากที่สุดในเรื่อง การประกอบอาชีพ การมีปัญญา ความรู้และความขยันหมั่นเพียร ขณะเดียวกัน คณะรัฐมนตรีคณะที่ 34 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่ต่างจากแผนการศึกษาในเรื่อง ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่วนหลักสูตรและแผนการศึกษากำหนดจุดมุ่งหมาย

ไว้สอดคล้องกัน โดยหลักสูตรได้ให้รายละเอียดที่กว้างขวางมากขึ้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 ซึ่งใช้อยู่ก่อนหน้านั้น ปรากฏว่า จุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2494 - พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2503 - พ.ศ. 2519 มีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเรื่องระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ เพิ่มขึ้นซึ่งนับ เป็นจุดมุ่งหมายที่ต่างออกไปจากเดิม

นับแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา การประถมศึกษาดำเนินการโดยใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นแม่บทหลักในการจัดการศึกษาควบคู่กับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จุดมุ่งหมายส่วนใหญ่ของหลักสูตรศึกษามีความสอดคล้องกับแผนการศึกษา ทั้งโดยขยายรายละเอียดออกไปอย่างกว้างขวาง...แสดงถึงคุณสมบัติที่พึงประสงค์มากขึ้นกว่าที่กล่าวไว้ในแผนการศึกษาซึ่งเป็นจุดประสงค์ทั่วไป ยกเว้นจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการ เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ ซึ่งแผนการศึกษาฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญไว้มากกว่าแผนการศึกษามาก่อนหน้า จึงมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในขั้นนี้มากคือให้ กระจือหรือคนที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่นและชาติ รักษา ศีลธรรมในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สำนึกในการ เป็นคนไทยและมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ แคนหลักสูตรกำหนดไว้เพียง ให้เชื่อมั่นในระบอบการปกครองและภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่ง เมื่อพิจารณารายละเอียดในจุดประสงค์ทั่วไปของการสอนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต ก็มุ่งเพียงให้เข้าใจ เลื่อมใสการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบและภูมิใจที่เกิดขึ้นบนแผ่นดินไทย เท่านั้น

ส่วน เรื่องความสามารถในการประกอบอาชีพนั้น ได้กำหนดไว้สอดคล้องกัน ทั้งในหลักสูตรและแผนการศึกษา แต่ใช้ภาษาต่างกัน แผนการศึกษากำหนดให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ร่วมกันประกอบกิจการ

โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่หลักสูตรให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะในการหา การใช้และการ
 ออมทรัพย์ มีความรู้และทักษะในการทำงานและมีความสามารถในการยังชีพ เป็นต้น

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายขยายออกไปต่าง
 จากจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 คือ กำหนดให้ผู้ผ่านการศึกษาระดับ
 ระดับประถมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะที่พึงประสงค์เกี่ยวกับ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่
 เห็นแก่ตัวและมีน้ำใจ เป็นนักกีฬา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เคยกำหนดไว้ในแผนการศึกษา
 ชาติ พ.ศ. 2494 และ พ.ศ. 2503 นอกจากนี้ยังต้องการให้มีความซื่อสัตย์ ประ-
 หยัดและอดทน รู้จักคิด วิจาร์ณและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์
 รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความรู้และทักษะในการทำงานกลุ่มทั้งในฐานะผู้ผลิต
 และผู้บริโภค โดยถือหลักสหกรณ์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและใช้เวลาว่างให้เป็น
 ประโยชน์ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ไม่เคยกำหนดไว้ในแผนการสอน

สำหรับจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาที่กำหนดไว้ในหมวดระบบการศึกษา
 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 นั้นมีใจความเหมือนกับข้อความนำในหลักสูตร
 ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยเขียนไว้ก่อนหลักการและจุดมุ่งหมาย ซึ่งมีลักษณะเป็น
 ค่านิยมของการประถมศึกษาควย เมื่อนำคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในส่วนนี้กับในหมวด 3
 ข้อ 29 ซึ่งบ่งถึงคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในทุกระดับการศึกษาไป เปรียบ เทียบกับความมุ่ง
 หมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 พบว่า จุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา
 มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาในเรื่อง การประกอบอาชีพ ระเบียบ
 วินัย ศีลธรรม การรู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง การมีส่วนร่วมในการกิจส่วนรวมและ
 การมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์หรือคิด เป็นและการรู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธีคือการแก้
 ปัญหาเป็น ส่วนที่ไม่สอดคล้องคือเรื่องการรักษาชาติ ความสำนึกในความเป็นไทย การ
 มีบุคลิกภาพดี มีสุขภาพสมบูรณ์ ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การนุญ
 ความเสมอภาค ความสุจริต ความยุติธรรม เห็นคุณค่าของศิลปะ วิทยาการ ธรรมชาติ

และทรัพยากรธรรมชาติ

หากพิจารณาจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่บริหารประเทศระหว่าง พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2524 พบว่า คณะรัฐมนตรีทั้ง 4 คณะได้แถลงนโยบายที่แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาไว้คล้ายคลึงกัน โดยทั่วไปมักเน้นในเรื่อง การเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งต้องรู้จักระบอบการปกครอง รู้จักสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบส่วนรวม ทำคนใหม่มีประโยชน์ เป็นคน เมื่อเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 พบว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของคณะรัฐมนตรีมีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาในเรื่อง การมีศีลธรรม วัฒนธรรม การรู้จักระบอบการปกครอง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม จุดมุ่งหมายที่ไม่สอดคล้องกันคือ จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการมีจิตใจ เป็นนักประชาธิปไตย ขณะเดียวกันแผนการศึกษาได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่ต่างจากนโยบายของคณะรัฐมนตรีในเรื่อง ความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย การรู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ความซื่อสัตย์ เพียร การมีบุคลิกภาพดี ความเสมอภาค สุจริต ยุติธรรม เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองและป้องกันประเทศ

ตอนที่ 2 ปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา

การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาที่ดี จะต้องกำหนดสูงขึ้นให้สอดคล้องกับความตองการของสังคม และหลักการปกครองประเทศ¹ และมุ่งสร้างเสริมค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ เน้นและส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้เรียนให้เจริญงอกงามหลายๆด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการ

¹ สังก์ อูทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร (กรุงเทพมหานคร: วงเดือนการพิมพ์, 2527), หน้า 218.

ศึกษามากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ โดยต้องกำหนด
 ใ้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตั้งอยู่บนหลักการ รากฐานทางการศึกษา
 อย่างถูกต้อง¹ ทั้งนี้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาจึงต้องพิจารณา
 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา พื้นฐานทางจิตวิทยาและพัฒนาการของ
 ผู้เรียน² สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการศึกษา อันได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
 ประชากร สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม แนวคิดจาก
 สื่อมวลชน³ และข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการแต่ละสาขาลอกจกความก้าวหน้าทางวิทยาการ
 และเทคโนโลยี⁴

เมื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาของไทย จากเอกสารต่างๆ
 พบว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายประการประ
 กอบกัน โดยในระยะแรก จุดมุ่งหมายจำกัดอยู่ในวงแคบ เน้นคุณสมบัติเพียงไม่กี่ประการ
 ข้อมูลที่นำมาพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมาย จึงจำกัดอยู่ในวงแคบ เช่นกันและโดยทั่วไป
 มีลักษณะ เป็นสากลตามแนวคิด ทฤษฎีทางการศึกษา และไ้มีการนำข้อมูลพื้นฐานด้าน
 ต่างๆมาพิจารณาประกอบการกำหนดจุดมุ่งหมายมากขึ้น เป็นลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ข้อมูลพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษา
 และการพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาในแต่ละประเทศย่อมมีหลายระดับ และการศึกษา
 แต่ละระดับจะสามารถนำพาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกันได้ จำเป็นต้องมีปรัชญาเป็น
 เครื่องช่วยกำหนดจุดมุ่งหมาย ตลอดจนการจัดการจัดหลักสูตรและการสอน⁵

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 221 - 222.

² สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 47.

³ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
 (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 21 - 22.

⁴ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 10.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

แต่จากการศึกษาวิวัฒนาการของจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาตลอดระยะเวลา 50 ปีนี้ ผู้วิจัยพบว่า การจัดการศึกษาและการประถมศึกษาของไทย ไม่มีปรัชญาการศึกษาที่กำหนดไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรใน เอกสารใดๆทั้งสิ้น นอกจากนั้นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาที่ยังมีใ้ค้นหาข้อมูลพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษามาได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2517 ซึ่งแม้จะมีนักการศึกษาบางท่าน ได้แสดงคิดว่า การศึกษาของไทยในอดีต เป็นไปตามปรัชญาการศึกษาแบบสารัตถนิยม หรือ (Essentialism)¹ ซึ่งเป็นลัทธิปรัชญาการศึกษาของชาติตะวันตก ก็ยังไม่อาจลงความเห็นได้ว่า ไทยนำปรัชญาการศึกษาของต่างชาติมาใช้ และไม่อาจให้ข้อยุติได้ว่า การจัดการประถมศึกษาของไทยมีจุดมุ่งหมายหรือแนวการจัดการศึกษาคามแนวคิดปรัชญาการศึกษาสาขาใด เพราะการที่นักการศึกษาหรือบุคคลอื่นๆใดวิเคราะห์และลงความเห็นไว้ต่าง ๆ กันนั้น ก็เป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวปรัชญาการศึกษาตะวันตกมา เทียบเคียงแต่ในความเป็นจริง ยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่า นักการศึกษาไทยในอดีตได้ใช้ปรัชญาการศึกษาในการจัดการศึกษาและการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือไม่ และใช้ปรัชญาการศึกษาลัทธิใด

การนำแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษามาเป็นพื้นฐานประกอบการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างจริงจัง เริ่มขึ้น เป็นครั้งแรกภายหลัง เหตุการณ์ทางการเมือง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นระยะที่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักการศึกษา ได้หันกลับมาพิจารณาการจัดการศึกษาของไทยอย่างจริงจัง ตั้งแต่รากฐานของการจัดการศึกษาคือปรัชญาการศึกษาของชาติ ดังจะเห็นได้จากกรวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา การประชุม สัมมนาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาหรือการหาแนวทางในการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนในที่สุดก็มีความคิดที่จะปฏิรูปการศึกษาให้เป็น การศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม บนพื้นฐานความเชื่อและเอกลักษณ์ของไทย และให้นำแนวคิดดังกล่าวไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการ

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 11 - 12.

ประณตศึกษา ดังปรากฏในหลักสูตรประณตศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยมีลักษณะของ การผสมผสานแนวคิดหรือสาระของปรัชญาการศึกษาต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมกับสังคม ไทยและสอดคล้องกับค่านิยม และวิถีชีวิตแบบไทย แต่ยังไม่ได้กำหนดไว้อย่าง เชนชัด ว่าเป็นปรัชญาการศึกษาใดหรือจะเรียกชื่ออย่างไร ทั้งนี้การที่มีผู้กล่าวว่า หลักสูตรประณตศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นไปตามแนวคิดของปรัชญาการศึกษาแบบ ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)¹ จึง เป็น เพียงแนวคิด ความเชื่อเป็นหลักสูทนี้ มีแนวการจัดการศึกษาค้นไปทางปฏิรูปนี้ แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะเป็นไป ตามแนวปฏิรูปนี้ทั้งหมด เพราะยังมีแนวคิดตามลัทธิปรัชญาอื่นสอดแทรกอยู่ การผสม ผสานแนวคิดทางปรัชญามาใช้ในการจัดการศึกษาจึงมีลักษณะเป็น "ปรัชญาแบบผสมผสาน" (Eclecticism)²

ข. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการศึกษา

ในการวางหลักการและรูปแบบของการศึกษานั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาเป็น เรื่องแรกคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางธรรมชาติและสังคมที่แวดล้อมการศึกษา กับตัวการศึกษาเอง ว่ามีความเกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งกันและกันอย่างไร อะไร เป็นมูลเหตุ อะไร เป็นผล ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษา ในทัศนะที่พึงประสงค์ คือการมีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมและสภาพแวดล้อม เพื่อโน้มน้าวสังคมไปในแนวทางที่ พึงประสงค์³

การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประณตศึกษาของไทย ได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการศึกษา เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางประชากร⁴

¹ สังกัด อูทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, หน้า 72.

² William Howick, Philosophies of Western Education.

(Danville, Illinois: The Interstate Printers & Publisher, 1971). P.3.

³ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม, หน้า 21.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง ระบบและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและค่านิยม ระบบการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ ตลอดจนสภาพปัญหาทางสังคม¹

การจัดการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2502 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการศึกษาเป็นส่วนน้อย โดยทั่วไป จะกำหนดจุดมุ่งหมายตามหลักสากล โดยอาศัยทฤษฎีทางการศึกษา ก็จะเห็นได้จาก จุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475, 2479 และ พ.ศ. 2494 ซึ่งกำหนดไว้เพียงให้ มีปัญญา ความรู้ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีศีลธรรม และมีความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพได้ ส่วนจุดมุ่งหมายที่ของการให้เป็นผู้มีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย ตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 นั้น กำหนดขึ้นจาก สภาพพื้นฐานทางการเมืองและการปกครองประเทศ เพื่อให้ได้พลเมืองที่สอคล้อง เหมาะสมกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งหมายรวมถึง สภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อันได้แก่ ดิน ฟ้า อากาศ น้ำและแสงแดด ตลอดจนสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่กำหนดลักษณะการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตและการกระจายของประชากร ลักษณะแวดล้อมทางธรรมชาติที่ต่างกันจึงมีบทบาทสำคัญต่อความแตกต่างในความเจริญของแต่ละท้องถิ่น² ท้องถิ่นใดที่มีการเพิ่มของประชากรสูง อัตราการไหลทรัพยากรก็เพิ่มขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะมนุษย์ซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคทำให้เกิดปัญหาแกสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังนั้น หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับความรับชอบ

¹ สังก อูทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, หน้า 77 - 78.

² คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม, หน้า 22- 23.

คามหน้าที่พลเมืองก็เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ 2 ประการคือ ใหญ่จึกรักษา
สาธารณสมบัติและสิ่งสวยงามตามธรรมชาติและใหญ่จึกใช้และสงวนทรัพยากรธรรม-
ชาติ¹

แม้ว่าหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 กำหนดจุดมุ่งหมายดังกล่าวไว้
เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ทุกคน แต่จากสภาพความเป็นจริงในสังคม นับแต่ พ.ศ. 2503
เป็นต้นมา โลกแสดงให้เห็นปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งแต่อัตรา
การเพิ่มของประชากร ซึ่งมีผลต่อการบริโภคสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จนถึงปัญหา
ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม คือปัญหาป่าไม้ ดิน อากาศ เสียและน้ำเน่า ซึ่ง
เป็นผลภาวะจากระบบอุตสาหกรรม จากปัญหาเหล่านี้ทำให้คณะกรรมการวางพื้นฐาน
เพื่อปฏิรูปการศึกษา เห็นว่าควรจะได้สร้างนิสัยให้เยาวชน เกิดความสำนึกรับผิดชอบ
ในสภาพแวดล้อม และรู้จักชื่นชมกับความงามตามธรรมชาติ ซึ่งแนวคิดนี้เป็นพื้นฐาน
ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา ดังจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ในข้อที่ใหม่ความสามารถในการยังชีพ ผสมกลมกลืน
กับสภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ²

2. สภาพแวดล้อมทางประชากร

โดยที่ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีภาวะการเจริญพันธุ์สูงในปี พ.ศ. 2513
ไทยมีประชากรเป็นอันดับ 17 ของโลก และอัตราการเพิ่มของประชากรมีแนวโน้มสูง
ขึ้น ร้อยละ 30-32 ต่อปี ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประ-
เทศ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่รัฐต้องจัดให้
เปล่า โดยให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ³

¹หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503, หน้า 3.

²หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 2.

³คณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและ-
สังคม, หน้า 26.

การนำความรู้ทางประชากรศาสตร์และประชากรศึกษามาสัมพันธ์กับการศึกษา และการพัฒนาประเทศ เริ่มขึ้นครั้งแรก เมื่อรัฐบาลโคแดงนโยบายที่จะสนับสนุนการ วางแผนครอบครัว เพื่อแก้ไขปัญหาค่างๆ เกี่ยวกับอัตราการเพิ่มของประชากร ในปี พ.ศ. 2513 จึงเกิดการค้นคว้าในเรื่องประชากรศึกษาเป็นลำดับมา จนในปี พ.ศ. 2517 คณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา ใ้หน้าสภาพแวดล้อมทางประชากร มาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณา เพื่อหาแนวทางปฏิรูปการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาแห่งชาติ ยังได้นำแนวคิดข้อมูลเกี่ยวกับประชากรศึกษา ไปพิจารณาปฏิรูป แผนการศึกษาแห่งชาติ ทางกานรัฐบาล โคแดงนโยบาย ในปี พ.ศ. 2518 ว่า "จะสนับสนุนการจัดประชากรศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ประชาชน เกิดความรู้ ความคิด ความรู้สึกรับผิดชอบและความสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่พฤติกรรมซึ่งจะช่วยแก้ไข อนุคลายปัญหา อันเกิดจากความไม่สัมพันธ์ ระหว่างประชากร ทรัพยากรและคุณภาพชีวิตที่มีต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศ ชาติ" ¹ จนได้มีการบรรจุแผนประชากร เป็นส่วนหนึ่ง ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 4 แนวนโยบายของคณะรัฐมนตรี สอดคล้องกับบทบัญญัติ ในมาตรา 86 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ซึ่งกำหนดว่า "รัฐพึงวางนโยบาย ประชากรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคม และความ เจริญทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความ มั่นคงของรัฐ" ²

ในด้านการประถมศึกษานั้น ได้มีการนำสภาพแวดล้อมทางประชากรในรูปของ ประชากรศึกษา เข้ามามากำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 โดยกล่าวว่า

¹โครงการสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. สังคมศาสตร์กับการศึกษา. (กรุงเทพฯ:ม.ป.ท., 2522), หน้า 330 - 331.

²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517, หน้า 19.

"รัฐพึงจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง และก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ตลอดจนเข้าใจในเรื่องประชากรศึกษา"¹
 นอกจากนั้น ยังได้กำหนดเนื้อหาประชากรศึกษาไว้ เป็นหน่วยหนึ่งในกลุ่มสร้าง เสริมประ-
 สมการณ์ชีวิต ในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ด้วย

3. สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

การนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการศึกษาในกานสังคมและ วัฒนธรรม มาพิจารณากันจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา เริ่มขึ้นอย่างจริงจัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 โดยได้มีการนำสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองมาพิจารณา ถึงจะเห็นได้จากกรณีที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้กำหนดความมุ่งหมายให้ คุลบุตร คุลธิดา พึงชนชววยหาความรู้ และประสบการณ์เป็นประโยชน์แก่งานของ คนสืบไป และให้จัดการศึกษาให้สนองความต้องการของสังคมและบุคคล สอดคล้องกับแผน เศรษฐกิจและแผนการปกครอง²

การให้ความสำคัญแก่มูลฐานทาง เศรษฐกิจในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ของการประถมศึกษา มีคน เคามาจากสภาพทาง เศรษฐกิจของไทยภายหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ซึ่ง เป็นระยะที่ระบบ เศรษฐกิจของประเทศกำลังฟื้นฟู ได้มีการกู้เงินธนาคารโลก มาใช้ เพื่อบูรณะและปรับปรุงประเทศ มีการส่งเสริมเกษตรกรรม โดยคาดหมายว่าจะ สามารถผลิตสินค้าไคมากขึ้น แต่หลังจากสงคราม เกาหลี (พ.ศ. 2495-2496)ผ่านไป ความต้องการสินค้า เกษตรกรรมของต่างประเทศลดลง ทั้งยัง เกิดความไม่เชื่อใจใน คุณภาพของสินค้าจากประเทศไทย จึงทำให้เกิดความไม่มั่นคงใน เศรษฐกิจของไทย ใน พ.ศ. 2502 ภายหลังจากการปฏิวัติ รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบาย เพื่อเร่ง รัคพัฒนา เศรษฐกิจ และการศึกษาควบคู่กันไป จนในที่สุด สภาพพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ ได้เจริญ ผู้เชี่ยวชาญ-

¹ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520, หน้า 15.

² แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503, หน้า 1.

ชาวจาจากธนาคารโลกเข้ามาให้การปรึกษา เพื่อจัดทำรายงาน Development Program in Thailand เป็นเวลา 2 ปี เพื่อปูพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ จนมีการประกาศใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ¹ คู่กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านความสามารถในการครองชีพ หรือในทาง เศรษฐกิจ (Economics Efficiency) ไว้ประการหนึ่ง นอกจากนั้น โครงการต่างๆที่ส่งไปยังสภาพพัฒนาการ เศรษฐกิจ เพื่อให้สำนักงานงบประมาณพิจารณานั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งผลิตคน เพื่อสนองความต้องการทาง เศรษฐกิจทั้งสิ้น ²

จากการไม่สัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจบนรากฐานทาง เกษตรกรรม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเกาหลี จึงทำให้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ที่ประกาศใช้ใน เวลาต่อมา มุ่ง เน้นการพัฒนาประเทศทาง อุตสาหกรรมตามแนวคิด ตะวันตกอย่างมาก แต่เนื่องจาก ประเทศไทยมี เกษตรกรรม เป็นหัวใจของ ระบบ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติได้ เอื้ออำนวยให้ ประชากรส่วนใหญ่ ซึ่ง อยู่ในชนบท ประกอบ อาชีพและดำเนินชีวิตด้วยการ เกษตรกรรม ทั้งนี้ แม้จะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรม เพียงใด ก็ ยากที่จะแปรสภาพเป็นสังคมอุตสาหกรรมได้ ³

เมื่อเกิดแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2517 ได้มีการนำข้อมูล ทางด้าน เศรษฐกิจมาพิจารณาประกอบในการจัดการ ประถมศึกษา ค่อยๆ ประการหนึ่ง โดย อาศัยความ เชื่อพื้นฐานที่ว่า การศึกษามีใช้ เครื่องมือที่ดี เพียง อย่าง เกี่ยวที่จะทำให้ หมดมนุษย์

¹ เสนาะ อนุภาส, "การศึกษากับการ เปลี่ยนแปลง รูปลักษณะทาง เศรษฐกิจ และสังคม," บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ครูสภา, 2517), หน้า 49 - 53.

² คำรง ลัทธพิพัฒน์, "วิจารณ์แผนการศึกษาแห่งชาติ," เล่ม เคิม, หน้า 250.

³ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม, หน้า 36.

มีชีวิตที่ดีได้ และการที่ประเทศก๊อพัฒนาจะเปลี่ยน เป็นประเทศที่พัฒนาขึ้นนั้น มิได้หมายความว่า จะต้อง เปลี่ยนโครงสร้างทาง เศรษฐกิจ ให้เป็นแบบเดียวกับประเทศอุตสาหกรรมเสมอไป ใน เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในภาค เกษตรกรรม¹ นอกจากนี้ ยังได้พิจารณาถึง ข้อวิพากษ์ที่เกี่ยวกับความไม่สัมพันธ์กันของ ระบบ เศรษฐกิจกับการ ประถมศึกษา เช่น ความผิดพลาดของนโยบายทาง เศรษฐกิจ² ที่ส่งเสริมให้เกิดความ เลื่อมล้ำในสังคม³ การจัดการศึกษาที่ยึดถือนโยบายทาง เศรษฐกิจมาก เสียจนก่อให้เกิด ความไม่สอดคล้อง สัมพันธ์กับชีวิตของ คนส่วนใหญ่ การจัดการประถมศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะก่อประสิทธิผล ให้แก่ เรียนที่จบออกไปจากโรงเรียนสามารถประกอบอาชีพและ ปรับปรุงอาชีพของครอบครัวให้ดีขึ้นได้⁴ การ เพิ่มรายได้ทาง เศรษฐกิจบางลักษณะที่ขัด ท่อการพัฒนา การประถมศึกษาในคานาวัฒนธรรมและการสร้างมโนธรรมให้เด็กแก่ผู้เรียน⁵ วิถีชีวิตแบบสังคมอุตสาหกรรมที่สร้างค่านิยมแห่งความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้ง เพื่อ ความต้องการความ สะดวกสบาย การผลิตน้อยแต่ใช้จ่ายมาก จนทำให้เกิดปัญหาทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม⁶ เป็นต้น

¹ เรื่องเดียวกัน,

² กิริติ ศรีวิเชียร, "ความเป็นมาและโฉมหน้าใหม่ของหลักสูตรประถมศึกษา 2521," หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพฯ:บริษัท สารมวลชน, 2520), หน้า 4. อ้างถึง เพชร ชำระรงค์, "ความล้มเหลวของนโยบายเศรษฐกิจไทย," เพื่อน 3 (มกราคม, 2518), หน้า 54 - 66.

³ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. การสัมมนา เรื่อง การศึกษาเพื่อมวลชน (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2517), หน้า 196.

⁴ กิริติ ศรีวิเชียร, เรื่องเดียวกัน.

⁵ การสัมมนา เรื่องการศึกษาเพื่อมวลชน, หน้า 201.

⁶ เรื่องเดียวกัน.

จากแนวคิดและปัญหาทางการประถมศึกษา ที่ไคมีผู้กล่าวถึงข้างต้น ทำให้หมึก การศึกษาและผู้อยู่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาไคพิจารณาเห็นว่า การประถมศึกษาจะต้อง สร้างทักษะอย่างแท้จริงในทุกวิชา ผูกพันในธุรกิจทำงาน เป็นหมึกคณะ เพื่อเพิ่มผลผลิตในการ เกษตร ในธุรกิจซื้อและจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัถให้เกิกระโยชน์คุ้มค่างเงิน¹ และ ในการกำหนดจุดมุ่งหมายคานความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงมุ่งให้ผูเรียน มีความรู้และทักษะในการหา ใช้จ่ายและออมทรัพย์ มีความรู้และทักษะในการจัดการและ ทำงานรวมกลุ่มโดยถือหลักสหกรณ์

สภาพแวดล้อมทางการ เมืองและการปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่มีส่วนในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา ทั้งในคานมรรควิธีและผลที่เกิกระ แก่ ผูเรียนซึ่ง เป็นคุณสมบัติที่ผู้จัดการศึกษาต้องการ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎร มีนโยบายที่จะจัดการศึกษา เพื่อให้พล เมืองทุกคนไครับการศึกษาย่างเต็มที่ เพื่อให้เป็น พลเมืองที่ ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ รุจักสิทธิ หน้าที่ และมีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย ถึงค่าแถลงนโยบายทางการศึกษาของคณะรัฐมนตรีคณะที่ 5 (พ.ศ. 2476 - 2477) ที่ กำหนดให้คนไทย รุจักการปกครอง แบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือ ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2480 ที่ประกาศใช้หลังจากนั้นก็ยังกำหนด จุดมุ่งหมายในเรื่องนี้ สอดคล้องกับค่าแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้

ช่วงที่นับว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา ไคอาศัยข้อมูลพื้นฐาน ทางการ เมือง การปกครองมากที่สุด คือภายหลังการ เปลี่ยนแปลงทางการ เมือง เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งส่งผลให้เกิความคั่นคัวที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ และ เรียบกรองที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์ของคยเอง หลายฝ่ายไคเพิ่ง เล่งมาที่การจัดการศึกษา โดยกล่าวว่า การศึกษามีไคเตรียมคนให้พร้อมกับการปกครอง แบบประชาธิปไตย ไคไค

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 37.

ปลุกฝังความสำนึกทางการ เมืองให้แก่ประชาชน¹ ประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และไมศรัทธา เชื่อมกันในระยะของการปกครองแบบประชาธิปไตย ไม่เคารพในสิทธิ เสรีภาพ ของผู้อื่น ขาดระเบียบวินัย ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง เกิดความรู้สึกแตกแยกไม่ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขาดความรู้สึกรักชาติ ต้องการความเสมอภาค ความสุจริต ยุติธรรม และไม่สามารถแก้ไขปัญหาใดโดยสันติวิธี

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ประกอบกับการ เล็ง เห็นการณ์ไกลของนักการศึกษา ซึ่งได้ร่วมกันพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาของไทยในรูปการประชุม สัมมนา กอนหน้า ทำให้ผู้มีส่วนต่อการจัดการศึกษาทุกฝ่าย เห็นว่า สังคมจะอยู่รอดได้อย่างไรก็โดยการ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิตและสังคม จึง เกิดเป็นแนวคิดที่จะปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ และกระบวนการขึ้น ในค่านิยมการดำเนินการของรัฐบาล หลังจากได้แถลงนโยบายว่าจะเร่งรัดการศึกษาอบรม เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยและจะวางรากฐานและแนวปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษาแล้ว ก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เพื่อพิจารณาเสนอแนวทาง การวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน และลักษณะอื่นๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย²

คณะกรรมการชุดนี้ ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2517 โดยรวบรวมข้อมูล ความเห็นจากประชาชน วงการสื่อมวลชน บทความ รายงานการวิจัย รายงานที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาของจังหวัดต่างๆ ยอนหลังไป 3-5 ปี มาประกอบการพิจารณา จนได้ข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ซึ่งข้อหนึ่งได้มุ่งหาคำตอบ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่า จะจัดการศึกษาเพื่ออะไร³

¹ อนุช อภาภิรม, "การศึกษาเพื่อมวลชน," สมานมิตร 17 (กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์, 2517), หน้า 162 - 192.

² การสัมมนา เรื่องการศึกษาเพื่อมวลชน, หน้า 6.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21 - 22.

คณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา มีความเห็นว่า การศึกษา
ไทยในอนาคตควรมีความมุ่งหมายเพื่อ สร้างสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน ความเป็น
ครอบครัว และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ ช่วยพัฒนาระบบประชาธิปไตย อันมีพระ
มหากษัตริย์ เป็นประมุข ปลุกฝังการปลูกฝังความสุจริต ยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม
เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในบุคคลและกลุ่มชนสามารถสื่อสาร เข้าใจกัน มีสุขภาพ
ดีทั้งกายและใจ มีศีลธรรม มีความสนใจในตนเอง มีความรู้ ความสามารถและทัศนคติ
ที่ดีในการประกอบอาชีพ เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง มีความคึกริเริ่ม สร้างสรรค์ มี
ความเข้าใจในตนเอง ครอบครัว สังคม ศิลป วัฒนธรรมและวิทยาการต่างๆและรั
ธิสภาพและการแสวงหาความจริง เพื่อชีวิตและสังคมที่ดีขึ้น ¹

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คงรับนิพนธ์ใน เรื่อง
การวางแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4
(พ.ศ. 2520 - 2524) ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ² ในขณะที่เกี่ยวกับที่มีแนวคิด เรื่องการ
ปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้จะพบว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ในรายงานที่คณะ
กรรมการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาไว้หลังการ เมื่อ
วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2517 นั้น เหมือนกับ จุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2520 คงต่างกัน เพียง เล็กน้อยในด้านการล่าช้าข้อ เท่านั้น ทั้งนี้ เพราะคณะ
กรรมการได้ใช้ข้อสรุปที่ได้จากการพิจารณา เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาของไทยที่
ได้จากการสัมมนา เรื่องการปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14 - 17
กันยายน พ.ศ. 2517 ณ จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเอง ³

¹ คณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม,
หน้า 21.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับพิเศษ "การปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ" (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์
ทหารผ่านศึก, 2519), หน้า 319 - 320.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า คำนำ.

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาทั้ง 9 ข้อ จะพบว่า จุดมุ่งหมาย 5 ใน 9 ข้อ เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้น เพื่อให้คนไทยมีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของประเทศทางด้านการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับที่กำหนดไว้ในเรื่องระบบการศึกษา ก็ยังกำหนดจุดมุ่งหมายที่สนองต่อระบบการเมืองการปกครองไว้มากกว่าจุดมุ่งหมายอื่นๆ หรือแม้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ก็ยังกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ เชื่อมมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีคุณสมบัติอื่นๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสภาพพื้นฐานและความเป็นไปได้ทางการเมือง การปกครอง เป็นปัจจัยที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาของไทยประการหนึ่ง โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

นอกจากปัจจัยทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพสังคมจะมีส่วนในการพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาแล้ว พื้นฐานทางวัฒนธรรมและค่านิยม ก็เป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน ในด้านวัฒนธรรมนั้นจะเห็นว่า ส่วนใหญ่แล้วนักการศึกษาจะให้ความสำคัญแก่พื้นฐานด้านนี้มาก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษา ในนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาลหรือแม้ในหลักสูตรประถมศึกษา ไม่ว่าในระยะใด จะมุ่งใหญ่เรียน เป็นผู้มีวัฒนธรรม นอกเหนือไปจากการมีศีลธรรมแล้ว อย่างไรก็ตามระยะที่มีวาทะทางวัฒนธรรมได้รับความสนใจในการจัดการศึกษามากเป็นพิเศษได้แก่ ยุคสมัยที่ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481 - 2487 และ 2491 - 2500) ดังปรากฏในคำแถลงนโยบายทางการศึกษา นอกจากนี้ยังให้จัดตั้ง กระทรวงวัฒนธรรม และสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น ใน พ.ศ. 2495¹ เพื่อสนองนโยบายการฟื้นฟูและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, นโยบายการศึกษาของประเทศไทย, หน้า 50.

นอกจากนั้น ในการประชุมอธิบดี ครั้งที่ 11/2495 ที่ประชุมยังได้พิจารณาที่จะปรับปรุงหลักสูตรสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา จนถึงชั้น ม. 6 ใหม่เนื้อหา หรือวิชาที่ว่าควย วัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน และให้มีการประกวดแบบ เรียบที่ส่ง เสริมวัฒนธรรมของชาติ ทั้งนี้ เป็นไปตามความประสงค์ของนายกรัฐมนตรี¹

อีกช่วงหนึ่งที่มีว่าคุณค่าทางวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีและศาสนา เข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดจุดหมายของการประถมศึกษาคือ ระยะเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งทำให้เห็นว่า การรับวัฒนธรรมทุกชาติอย่างเปิดกว้างของสังคมไทย เป็น เหตุให้วัฒนธรรมต่างชาติ เข้ามามีอิทธิพล เหนือจิตใจคนไทย ทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ ทำให้ความคิดในเรื่องการดำเนินชีวิต คุณธรรมและเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ตลอดจนความคิดเห็นในคุณค่าของวรรณกรรมแยกไป ในลักษณะที่เห็นเป็นของเก่า ไม่คู่ควรกับแนวคิดใหม่ ทำให้หายากเอกลักษณ์ของไทย และโน้มเอียงไป ในลักษณะที่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ทั้งนี้จึงมีความคิดที่จะส่ง เสริมวัฒนธรรมไทยคั้งจุดหมายในหลักสูตรประถมศึกษา ที่ว่า ให้รู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปะวัฒนธรรมของชาติ รู้จัก ชื่นชมและแสดงออกทางศิลป และเข้าใจ ศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ รู้จักนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือจุดหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่กล่าวว่า ใหม้ความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นคน

ค. ขอมูลจากนักวิชาการและความก้าวหน้าในวิทยาการและเทคโนโลยี

แนวคิดของนักวิชาการสาขาต่างๆตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดหมายของการประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดและความก้าวหน้าที่มีรากฐานมาจากประเทศ

¹แผนก เก็บ, กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการประชุมอธิบดี ครั้งที่ 11 วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2495.

ทางตะวันตก เช่นสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ แนวคิดต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลมาจน้อยแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย

1. แนวคิดของนักวิชาการและอิทธิพลทางความคิดของตะวันตก

นักวิชาการสาขาต่างๆและนักการศึกษา เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา ทั้งจะเห็นได้ว่า ในการจัดทำหลักสูตรและแผนการศึกษา แต่ละครั้ง จะมีบุคคลเหล่านี้ ทำหน้าที่ร่วมกันกำหนดทั้งจุดมุ่งหมายและแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ในระยะต้น ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนถึงการจัดการศึกษา โดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 พบว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษานอกจากจะมีแนวคิดของนักวิชาการต่างๆเป็นพื้นฐานแล้ว ยังได้รับอิทธิพลทางความคิดของตะวันตก ทั้งทางตรงและทางอ้อมอีกด้วย ทางตรงก็โดยความช่วยเหลือทางค่านิเทศการและแนวคิดที่ไ้มาโดยผ่านทางองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และจากผู้นักวิชาการที่สหรัฐอเมริกา จัดส่งเข้ามาร่วมทำงาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการทดลองส่งเสริมการศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา กับอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แนวคิดที่นักการศึกษาไทยรับมา หลังจากได้ไปศึกษาความรู้ในประเทศทางตะวันตก ดังที่กรมสามัญศึกษาได้รายงานไว้ในระหว่าง พ.ศ. 2492 - 2494 ได้จัดส่งข้าราชการออกไปศึกษาคูณต่างประเทศรวม 52 คน โดยไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา 36 คน ประเทศอังกฤษ 11 คน นอกนั้นศึกษาในประเทศอื่นๆ¹

การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากนักวิชาการซึ่งรับอิทธิพลทางความคิดตะวันตกที่เห็นเด่นชัด เริ่มขึ้นในการกำหนดจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ซึ่งกำหนดให้คนไทยมีคุณลักษณะบรรลุตามองคส์แห่งการศึกษา ซึ่งได้แก่ จริยศึกษา พุทธิศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษา กับใ้ใหม่จิตใจเป็นประชาธิปไตย

¹กรมสามัญศึกษา, รายงานของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2494 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2494), หน้า 25 - 26.

และนับ เป็นครั้งแรกที่การจัดการศึกษาได้ของคสึแห่งการศึกษาแพนของคสามที่ใช้อยู่ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 และ พ.ศ. 2479 ซึ่งองคสึแห่งการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ที่ประสงค์จะจัดการศึกษา เพื่อฝึกหัดเด็ก ให้มีคุณสมบัติสำคัญ 4 ประการคือ

- 1.. Head คือ พัฒนาหัวสมอง ให้รู้จักคิด รู้จักเทียบ เหตุผล จึงจะรู้จักวางแผนแผนสำหรับการ เลี้ยงชีพของคน เองได้
- 2.. Hand คือ ฝึกมือให้รู้จักทำสิ่ง ที่มีประโยชน์ ให้สันติคในการงาน ที่จะเป็นการหา เลี้ยงชีพของคน
- 3.. Heart คือ ให้น้ำใจประกอบด้วย เมตตากรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต มีมนุษยธรรม เพื่อให้เลี้ยงชีพโดยซื่อตรงกับ เพื่อให้เป็นพล เมืองดี
- 4.. Health คือ ให้มีสุขภาพแข็งแรง เพื่อประโยชน์ในการหา เลี้ยงชีพ และการป้องกันประ เทศจัน เป็นลักษณะของพล เมืองดี¹

นอกจากแนวคิดของนักวิชาการและอิทธิพลทางความคิดของสหรัฐอเมริกา จะมีบทบาทต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 แล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ใน เวลาต่อมา โดยในปี พ.ศ. 2494 เป็นคนมา

กระทรวงศึกษาธิการโดยความร่วมมือขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติและองค์การบริหารวิเทศกิจ ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญจากต่าง ๆ มาช่วยปรับปรุงการจัดการศึกษาของไทย โดยเริ่มโครงการทดลองที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกว่า Chachoengsao Educational Pilot Project ซึ่งนอกจากจะปรับปรุงอาคารเรียน บริเวณโรงเรียน ปรับปรุงการสอน โดยเริ่มใช้การศึกษาแผนใหม่

¹ สิทธิพร กฤดากร, ม.จ. "ความเห็นบรรณาธิการวารสาร "กสิกร" เรื่อง การศึกษา," อนุสรณ์ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร (กรุงเทพฯ.. โรงพิมพ์ศิริพร, 2514), หน้า 244.

ทดลองจัดโรงเรียนมัธยมสามัญศึกษาแล้ว ยังมุ่งหมายจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยและสุขนิสัยของนักเรียนควย และในการจัดโรงเรียนมัธยมสามัญศึกษา นี้ก็นับเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายการประถมศึกษา ให้เป็นการศึกษาภาคบังคับออกไปอีกคือเป็นชั้น ประถมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการในการเรียนอยู่ในระดับสูงกว่าประถมศึกษา¹

การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาของไทย ในสมัยที่ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ได้แสดงให้เห็นบทบาททางความคิด ของนักการศึกษาและนักวิชาการของไทยที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดตะวันตกอย่าง เคนชัดมากกว่าสมัยใดๆ เพราะจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ยังคงใช้ของคสึแห่งการศึกษา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 มีหัวข้อและสาระใจความส่วนหนึ่ง เหมือนกับจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดขึ้นโดยสมาคมการศึกษาแห่งชาติ (National Education Association หรือ N.E.A) กล่าวคือ กำหนดจุดมุ่งหมายครอบคลุมขอบเขตของชีวิตมนุษย์ 4 ประการคือ Self-Realization, Human Relationship, Economic Efficiency, และ Civic Responsibility² และใช้คำว่าความเจริญแห่งตน มนุษย์สัมพันธ์ ความสามารถในการครองชีพ และความรับผิดชอบตามที่พลเมือง. ในหลักสูตรฉบับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า Self-Realization, Human Relations, Arts of Living และ Civic Duties³ ตามลำดับ

¹ กรมสามัญศึกษา, บทความและบทสนทนาเกี่ยวกับงานของกรมสามัญศึกษา พิมพ์แจกในงานถวญพระราชนาน (ชนบุรี: โรงเรียนการชางวุทธิศึกษา, 2496), หน้า 75-89.

² Calhoun C. Collier. Teaching in the Modern Elementary School (New York: The Macmillan Company, 1967), p. 22-23.

³ Ministry of Education, Syllabus for the Lower Elementary Education B.E. 2503 (A.D. 1960), (พระนคร. โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 1-3.

* ุบายละเอียกในภาคผนวก ฉ.

แม้ว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา จะได้รับอิทธิพลทางความคิดของสหรัฐอเมริกาอย่างก็ตาม แต่สาระรายละเอียดของคุณสมบัติที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ก็ยังได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย¹ จากการเปรียบเทียบพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ต่างจากจุดมุ่งหมายของสหรัฐอเมริกาอยู่ 18 ข้อ คือ

เกี่ยวกับความเจริญแห่งตน

1. ใฝ่ห้ทักษะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สามารถใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน (3)
2. รู้จักใช้ดุลยพินิจ เกี่ยวกับการงานโดยทั่วไป (4)
3. มีนิสัยในทางริเริ่มและสร้างสรรค์ (5)
4. ยึดมั่นในศาสนาและมีศีลธรรมประจำใจ รู้จักรักษาเกียรติและคุณความดีของตน (11)
5. ใฝ่หาใจคุณค่าและรู้จักรักษาวินัย (12)
6. ใฝ่มีความเมตตาากรุณาและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์ (13)

เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

7. รู้จักเคารพผู้อื่น (14)
8. มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา (15)
9. รู้จักทำงาน เป็นหมู่คณะ สามารถทำหน้าที่เป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้ปฏิบัติงานร่วมกับหัวหน้าควยดี (16)
10. ให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวและรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (19)

¹ กรมวิชาการ, ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2513), หน้า 194 - 195.

เกี่ยวกับความสามารถในการครองชีพ

11. มีความเคยชินและชำนาญเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบอาชีพ (20)
12. มีความอดทนและเข้มแข็งในการทำงาน (21)
13. รู้จักประหยัดเวลาและพลังงาน (24)
14. รู้จักส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัว (25)
15. ส่งเสริมการค้าของไทยและรูวาทการณ์ และการใช้ของไทยเป็นการช่วยเศรษฐกิจของชาติ (26)

เกี่ยวกับความรับผิดชอบหน้าที่พลเมือง

16. เข้าใจ เห็นอกเห็นใจและไม่ถูกเหยียดหยามผู้อื่น (29)
17. รู้จักรักษาความปลอดภัยของตนเองและสังคม (31)
18. รู้จักใช้และสงวนทรัพย์สินของชาติ (35) *

แนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษา ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากอีกครั้งหนึ่ง ในการกำหนดจุดหมายของการประถมศึกษา ที่ใช้อยู่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา คงจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวทางความคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการ ซึ่งแสดงออกโดยการเสนอความคิดเห็นสื่อมวลชน และการประชุมสัมมนาต่างๆ เช่น การประชุม สัมมนา เพื่อพิจารณาหลักสูตรประถมศึกษา ที่จังหวัดขอนแก่น ใน พ.ศ. 2514 การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 3 และ 4 ของกรมวิชาการ ใน พ.ศ. 2512 และ 2516 ตามลำดับ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ของหลักสูตรประถมศึกษา พิจารณาถึงการจัดการศึกษาในอศิศและแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาในอนาคต นอกจากนั้นการสัมมนา เรื่อง การศึกษาเพื่อมวลชน ระหว่างวันที่ 4 - 7 สิงหาคม 2517 ยังเป็นการระดมนักวิชาการ และบุคคลในสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อพิจารณาและรวบรวมข้อ

* ตัวเลขในวงเล็บ เป็นข้อดี เกี่ยวกับที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

คิดเห็น เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและรูปแบบของการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคต¹

ผลการสัมมนา^๒ หอสรุปทางความคิดที่แสดงให้เห็นปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา เช่น จุดมุ่งหมายและปรัชญาการศึกษาของไทยยังสับสน การวางจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษา เป็นไปอย่างคลุมเครือไม่เด่นชัด^๒ การศึกษายังไม่สามารถส่งเสริมให้เด็กเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ^๓ การจัดการศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมที่มีลักษณะ เป็นทวิภาค^๔ จึงมีแนวคิดว่าการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมเอกภาพ เอกราชและประชาธิปไตย ให้เข้าใจระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่อง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตอตนเอง ตอครอบครัว สังคมและประเทศชาติ มีความสำนึกทางการเมือง และมีวินัย กระทบถึงความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี มีความรัก ความภูมิใจในความเป็นไทย เข้าใจและส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักรักความจริง ความดีและความงาม^๕ ควรส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐาน คืออ่านออก เขียนได้และคิดเลข เป็น สามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ ให้รู้จักเสียสละ^๖ คิดเป็น มีความคิดถูกต้อง^๗ เข้าใจและรู้จักนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์และประหยัด ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงส่งเสริม

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, การสัมมนาเรื่องการศึกษาเพื่อมวลชน, หน้า 63.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 196.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 248.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 254.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 250.- 251.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 249.

ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น คุณค่าของ เวลา และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์¹ ซึ่งแนวคิดที่ไต่จากการสัมมนาครั้งกลาวข้างตน ไ้คนำเสนอคือกระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการวางแผนพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษา² และเป็นประโยชน์ต่อการร่างหลักสูตรประถมศึกษา การวางแผนการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายในหลักสูตรประถมศึกษาและแผนการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

นอกจากแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาไทยแล้ว การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา ตามที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ยังได้รับแนวคิดส่วนหนึ่งจาก "การศึกษา เพื่อชีวิต" ซึ่งได้รับการแปลมาจากรายงาน ชื่อ Learning to be ซึ่ง เป็นรายงานของคณะกรรมการระหว่างชาติ เพื่อการพัฒนาการศึกษา (International Commission on the Development of Education) ที่เสนอต่อองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2515 โดยกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีนายสายหยุด จำปาทอง เป็นประธานกรรมการแปล และนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นประธานกรรมการเรียบเรียง โดยมีความมุ่งหวังที่จะ แขนแพร่แนวคิดสำคัญของ หนังสือรายงานฉบับนี้ ให้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือปฏิรูปการศึกษาในโอกาสต่อไป³ ซึ่งเมื่อพิจารณารายชื่อคณะกรรมการแปลและเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้แล้ว จะพบว่าส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีส่วน เกี่ยวข้องต่อการ เสนอความคิด แนวทาง ในการปฏิรูปการศึกษา การวางแผนการศึกษาและการจัดทำหลักสูตรประถมศึกษา

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 254.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

³ เอกการ์ ฟอร์, การศึกษาเพื่อชีวิต. แปลโดย สายหยุด จำปาทองและคณะ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519), หน้า (1) - (6).

Learning to be ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่า การศึกษาคควร เป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมาย 4 ประการคือ เพื่อสร้างมนุษยภาพแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ เพื่อให้คนอุทิศตนต่อสังคมและเพื่อความเป็นคนโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ ต้องให้มีความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ไม่เชื่อง่าย มีเหตุผล ยึดถือวิทยาการที่เป็นสัจธรรม ปฏิบัติได้จริง รู้จักการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ให้เป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง เพื่อตนเอง และเพื่อสังคม สามารถอุทิศตนเพื่อสังคม และสร้างสรรค์ความสามัคคีในชาติ ให้เกิดความสามัคคีทางการเมือง สามารถพัฒนาคุณธรรมแห่งประชาธิปไตย ตระหนักในหน้าที่ที่มีต่อสังคม และฝึกฝนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ควบคู่กับการให้ความรู้พื้นฐาน ทางพุทธศึกษา ฝึกให้เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาให้มีคุณธรรมและสุนทรียภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสุขนิสัยที่ดี หรือกล่าวโดยสรุป การทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือฝึกฝน อบรมในค่านิยมศึกษา พุทธศึกษา จริยศึกษาและสุนทรียศึกษา ให้สอดคล้องประสานกัน¹

แนวคิดที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 รับมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา มีหลายประการ แต่ที่สำคัญและสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาของไทย คือแนวคิดเกี่ยวกับ การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งจะเห็นว่า แผนการศึกษาแห่งชาติเห็นสอดคล้องในอันที่จะจัดการศึกษาให้ต่อเนื่องกันตลอดชีวิต นอกจากนั้นยังมีแนวคิดที่สอดคล้องกันใน เรื่องการสร้าง เสริมสังคมประชาธิปไตยด้วยการให้การศึกษาที่เป็นประชาธิปไตย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา และการศึกษาเพื่อสร้างสำนึกที่เป็นไท และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติและการ เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นคน ส่วนแนวคิดที่เป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาคือแนวคิดเรื่องความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ซึ่ง เป็นพื้นฐานทางค่านิยมศึกษา ทั้งจะเห็นจากจุดมุ่ง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 214 - 232.

หมายของหลักสูตรในเรื่องคุณสมบัติที่ของการ เน้น ซึ่งได้กำหนดให้ ผู้เรียนมีชั้นคิดริเริ่ม คอค่าวิจารณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคลและหมู่เหล่า นอกจากนี้ยังได้รับแนวคิดในเรื่องจุดมุ่งหมาย เกี่ยวกับการมีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันและการมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นคน

2. ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี

วิทยาการต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ได้ก้าวหน้าไปอย่างมาก มีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความคิดในการพิจารณา เนื้อหาสาระในหลักสูตร เพื่อปรับให้เหมาะสมกับความเจริญดังกล่าว ในด้านเทคโนโลยีก็เช่นกัน เทคโนโลยีได้แผ่เข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัย รัชกาลที่ 4 ในรูปของ เทคโนโลยีทางการทหาร เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีการอุตสาหกรรม เทคโนโลยีทางการเกษตรและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้วยเหตุที่เทคโนโลยีก้าวหน้าไปเป็นอัตราทวีคูณ การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์ มีรากฐานปรึชญามาจากความต้องการที่จะส่งเสริมกำลังทางทหาร¹ การใช้เทคโนโลยีในการปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคม และ เศรษฐกิจในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่มีพื้นฐานทางเกษตรกรรมเช่นประเทศไทย ยิ่งเทคโนโลยีในการอุตสาหกรรมพัฒนาไปมากเท่าไร ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการแข่งขันทางอุตสาหกรรม และการเผยแพร่ขยายอาณานิคม เพื่อวัตถุประสงค์มากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ ความเจริญทางเทคโนโลยีในลักษณะดังกล่าว ยังผลให้มาตรฐานคุณค่า และวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป เพราะความจำเป็นในสภาพแวดล้อมบังคับให้ต้องชนชวายหาความสะกดสบาย การใช้เงินเพื่อแลกเปลี่ยนมีมากขึ้น มนุษย์จึงกลายเป็นทาสของ เทคโนโลยีโดยปริยาย มีผลเป็นการทำลายศีลธรรมอันดีงาม เกิดเป็นปัญหาใหญ่ ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและที่กำลังพัฒนา ยิ่งนานวันก็จะยิ่ง เกิดช่องว่าง

¹ จรูญ วงศ์สายัณห์, "การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี," บทเรียนจากการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา, หน้า 89 - 91.

ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา จนเกิดระบบอาณานิคมแบบใหม่ จึงเกิดปัญหาว่า แท้จริงแล้ว พัฒนาการทาง เทคโนโลยีนี้เป็นสิ่งที่มีคุณแก่นุชนุชาติแน่นอน แล้วหรือ? ¹

การนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิทยาการ ต่างๆ มาพิจารณาเพื่อจัดการศึกษา เริ่มเห็น เค้นซักในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 3 ของกรมสามัญศึกษา ในพ.ศ.2512 เรื่องบทเรียนจากการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักการศึกษา เริ่มเล็ง เห็นผลแห่งความก้าวหน้าของ วิทยาการ และเทคโนโลยีที่เรารับ เข้ามาใช้อย่างรวดเร็ว จนปรับตัวไม่ทัน และก่อให้เกิด ความเสียหายหลายประการ ในขณะที่ระบบการศึกษาของเราไม่ใคร่สนใจให้คนมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ² พอที่จะประยุกต์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีเหล่านั้นให้เกิด ประโยชน์ ประหยัด และก่อให้เกิดผล เสียหายที่ลึก

ในการประชุมทางวิชาการของกรมสามัญศึกษา ครั้งที่ 4 เรื่องบนเส้นทาง การแสวงหา โฉมหน้าใหม่ของการศึกษา ในพ.ศ.2516 ได้มีการอภิปราย แสดงความ คิดเห็น เกี่ยวกับความคิดใหม่และเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา เช่นกัน โดย นักการศึกษาเห็นว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา แต่ยังไม่มีการอภิปราย ที่ซึ้งอย่างซึ้งแรงถึงความสำคัญนั้น ในลักษณะที่จะนำเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ไป เชื่อมโยงให้เกิดความสุขในสังคมได้อย่างไร ขณะเดียวกัน ก็มีความเห็นว่า เทคโนโลยี ยังก่อให้เกิดโทษ ในแง่ของสิ่งแวดล้อม เป็นพิษและสง เสริมให้มนุษย เป็นทาสของวัตถุ จึง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94 - 99.

² สิบพนนธ์ เกตุทัต, "การอภิปรายเรื่องการศึกษากับการ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี," บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา, หน้า 101, 105.

ได้เสนอให้จัดการศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับสิ่ง แวกลอม ตลอดจน คุณและโทษจากเทคโนโลยี¹ ซึ่งแนวคิดที่ได้อาจจากการประชุมนี้ ไ้ดำเนินไปเป็นส่วนหนึ่ง ในการสัมมนาเรื่อง การศึกษาเพื่อมวลชน

เมื่อความก้าวหน้าทางวิทยาการและ เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการจัดการ ศึกษา และการดำรงชีวิตอยู่ของคนในสังคม แต่ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาทั้ง กล่าว แล้ว หลักสูตรประถมศึกษาจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะให้เด็กเรียน เข้าใจความหมาย ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีต่อชีวิตประจำวัน สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่ง แวกลอมและวิทยาการใหม่ๆ สร้างความเข้าใจและ ทัศนคติที่จะช่วยให้ชีวิตพัฒนาไปควยก็ ควบคู่การปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี² นอกจากนั้น ในหลักสูตรกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต ยังได้จัดสอน เนื้อหา สาระที่เกี่ยวกับนิเวศศึกษาและเทคโนโลยี เพื่อสนองต่อจุดประสงค์ เฉพาะที่ ว่า ให้ปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้³

¹วิชัย คันศิริ, "ข้อคิดที่สำคัญบางประการจากโฉมหน้าใหม่ของการศึกษา ไทย," การสัมมนาเรื่องการศึกษาเพื่อมวลชน, หน้า 313.

²สุมน อมรวิวัฒน์, "กลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต," หลักสูตรประ- ถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า 101.

³หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 176.